

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora

Akademický rok: 2022/23

Destinace (země, město): Německo, Lipsko

Jméno, příjmení: Ctirad Sedlák

Místo působení (univerzita, fakulta, příp. katedra/ústav): Universität Leipzig, Institut für Slavistik

I. Charakteristika institutu, možnosti studia, skladba studentů

Slavistika patří na Lipské univerzitě mezi zavedené obory; v různých formách se tu slovanské jazyky zkoumají a vyučují už od první poloviny 19. století.¹ Dnes se činnost Ústavu slavistiky² soustřeďuje na tři základní oblasti: západní slavistiku, východní slavistiku a didaktiku slovanských jazyků. Základní nabídku doplňují i kurzy jihoslovanských jazyků. Západní slovanské jazyky lze zatím studovat v následujících modalitách (v brzké budoucnosti dojde k zásadním změnám v náplni studijních programů i v organizaci studia):

A) Bakalářský studijní program *Westslawistik* (Západní slavistika) je kombinací bohemistiky a polonistiky, umožňuje však také vyhranit se čistě bohemisticky nebo polonisticky. Tato možnost profilovat se jako ryzí bohemista či polonista je specifikem lipského pracoviště a je v německém kontextu ojedinělá.

B) Bakalářský studijní program „B. A. Plus“ *Westslawistik Interkulturell* se obsahově do značné míry shoduje s předchozím programem, ale je delší o rok, který studenti stráví v zahraničí: je to jeden semestr ve Vratislavi a jeden semestr v Praze. Během zahraničního pobytu studenti absolvují i stáž v některé z tamních kulturních institucí.

¹ Viz můj článek v *Krajinách češtiny* 14.

² *Institut für Slavistik* – na Lipské univerzitě se tradičně píše s jednoduchým „v“, na rozdíl od oficiálních označení jednotlivých studijních programů.

C) Interkulturelle Kommunikation und Translation Tschechisch – Deutsch³ je společný program Lipské slavistiky, Ústavu aplikované lingvistiky a translatologie Lipské univerzity (IALT) a Ústavu translatologie Univerzity Karlovy. Absolventi získávají diplom z obou univerzit. Tento obor vzbudil v posledních letech poměrně velkou pozornost mezi německými i českými studenty, zájem zpravidla každý rok převyšuje počet nabízených míst.

D) Studium učitelství probíhá ve třech studijních programech: pro střední školy, pro gymnázia (tzv. „Höheres Lehramt“) a jako rozšiřující studium.

E) Po absolvování bakalářského studia je možné nastoupit do magisterského studijního programu Slawistik (Slavistika). Zde již není možné profilovat se jako bohemista, ale je možné zaměřit se v návaznosti na předchozí bakalářské studium buď na západní, nebo na východní slavistiku. Výuka se soustřeďuje na komparativní aspekty jednotlivých slovanských jazyků a kulturních okruhů.

F) Bakalářské studium na Lipské univerzitě sestává kromě hlavního oboru („Kernfach“, viz A-C) ještě z klíčových kvalifikací a volitelných předmětů. Tyto volitelné předměty si studenti mohou volit prakticky z celé nabídky fakulty. Pokud si studenti z jiných ústavů zvolí tři předměty na Ústavu slavistiky (např. v oboru bohemistiky), stávají se tyto tři předměty tzv. malým volitelným oborem („kleines Wahlfach“). V případě šesti předmětů jde o velký volitelný obor („großes Wahlfach“). To studentům jednak garantuje přednostní zapsání do modulů a jednak představuje v podstatě další studijní obor, takže student, který ke svému hlavnímu (neslavistickému) oboru přibírá šest bohemistických/slavistických předmětů, nakonec fakticky absolvuje dvouoborové studium a stává se i bohemistou/slavistou.

G) Tzv. klíčové kvalifikace („Schlüsselqualifikationen“) jsou dodatkové předměty, které si studenti jiných oborů mohou vybírat z nabídky Ústavu slavistiky. Typicky je to jazyková výuka, ale mohou to být i literárněvědné semináře či semináře z kulturních studií.

Pokud jde o jazykovou výuku, vedle ‚hlavních‘ jazyků, tedy češtiny, polštiny a ruštiny, poskytuje institut také kurzy ukrajinštiny a „BKSM“ (bosenštiny, chorvatštiny, srbštiny, černoHORštiny). Pro lužickou srbštinu existuje v Lipsku zvláštní institut. Samostatně vyčleněna je onomastika, již lze zapsat jako volitelný předmět nebo klíčovou kvalifikaci.

³ Oficiální český název zní *Mezikulturní komunikace čeština – němčina*.

Jak vyplývá z bodů A-E, bohemistiku, resp. západní slavistiku se specializací na češtinu je možné studovat v několika formách jako hlavní obor. Zároveň si studenti jiných oborů zapisují bohemistické předměty včetně výuky češtiny v rámci volitelných předmětů a/nebo klíčových kvalifikací a mohou si zvolit bohemistiku i jako vedlejší obor, v kterém získají diplom (body F a G). V jednotlivých studijních skupinách se tito studenti mísí, způsobuje to i jistou fluktuaci během semestru (např. ne každý je rozhodnut, zda půjde ke zkoušce a nechá si předmět započíst; obecně „naši“ kmenoví studenti vytrvávají déle a projevují větší disciplínu v docházce, která je nepovinná; někteří studenti přicházejí ke zkouškám s ročním zpožděním; seminární práce se podle zkušebního řádu opravují a hodnotí v semestru následujícím po semestru, v němž probíhala výuka...), takže je pro vedení ústavu i pro lektora obtížné stanovit v daný moment přesný počet studentů využívajících studijní nabídku ústavu. Důležité je, že čeština a bohemistické předměty jsou pro studenty dlouhodobě atraktivní. Ze zápisových listin lektorem vyučovaných předmětů vyplývá, že mezi účastníky jsou např. studenti magisterského programu *Slavistika* (rusisté, kteří potřebují základy západoslovanského jazyka) a ze studentů bakalářských programů germanisté, sorabisté, polonisté, východní slavisté, obecní lingvisté a dále romanisté, skandinavisté, uměnovědci, politologové, matematická, chemik, sociolog, archeoložka... V letním semestru 2023 se k těmto studentům přidala i jedna studentka z univerzity v Halle, která na své domovské univerzitě nenašla kurz češtiny a již bylo umožněno započíst si náš kurz v Lipsku (učila se u česky už v r. 2021).

Od zimního semestru 2021 se kurzů češtiny účastní i studenti Lipské univerzity zapsaní přes univerzitní Jazykové centrum. Mají-li zájem, mohou po splnění určitých podmínek dostat certifikát UNiCert pro úroveň A2, B1 a B2 podle SERR.

V závěru tohoto oddílu by bylo vhodné zdůraznit, co lipský Ústav slavistiky odlišuje od jiných:

- Možnost specializovat se už od 1. ročníku čistě bohemisticky či polonisticky
- Společný studijní obor lipské a pražské univerzity *Mezikulturní komunikace čeština – němčina*
- O prestiži institutu vypovídá i to, že právě v jeho rámci dlouhou dobu fungovala tzv. Namenberatungsstelle (poradna pro rodná jména, příjmení a místní jména) s působností pro celé Německo; postupem času byla poradna organizačně oddělena od ústavu.

II. Výuka, počty studentů, spolupráce se stálou lektorkou češtiny

Úvazek lektora není pevně dán počtem hodin pro každý semestr; při přidělování výuky se vychází z potřeb aktuálního studijního plánu; úvazek lektora se zpravidla pohyboval mezi 14 a 16 hodinami za týden, v r. 2022/23 to bylo v zimním semestru 16 hodin týdně a v letním 14 hodin. K tomu se přidružují konzultace, popř. dodatková tutoria pro zájemce a počítá se také s tím, že vyučující pravidelně věnují čas aktualizaci e-learningové platformy Moodle (ideálně po každé výuce).

V zimním semestru 2022/23 lektor vyučoval třikrát týdně předmět *Čeština 1* (paralelně se stálou lektorkou češtiny Dagmar Žídkovou-Gunter) a dvakrát týdně měl tzv. tutoria, která lze charakterizovat jako dodatková jazyková cvičení. Jedno tutorium doprovázelo kurz *Čeština 1* a bylo navštěvováno účastníky obou paralelních kurzů češtiny pro začátečníky, další bylo určeno studentům 3. semestru, kteří studují modul zahrnující kurz *Čeština 3* a seminář z morfologie.

Studenti 1. ročníku slavistiky a zájemci z řad neslavistů navštěvují v zimním semestru přednášky nazvané *Úvod do slavistické literární vědy*. Jelikož se předchozí přednášející specializovala na východní slavistiku a ruskou literaturu, studenti západní slavistiky se zajímali o případný dodatkový předmět zaměřený na český a polský kulturní okruh. Lektor tedy v r. 2018 navrhl, že se takového předmětu ujme. Do studijní nabídky byl zaveden ve formě tutoria a skutečně se vytvořila skupina studentů, kteří pravidelně docházeli a chválili možnost prohlubovat poznatky z přednášky s pomocí textů českých i polských autorů. V následujících letech vyučující tento kurz opět vedl; v zimním semestru 2022 bylo třeba obsah přizpůsobit přednáškám nové přednášející a tutorium bylo otevřeno všem posluchačům, tedy i východním slavistům.

Kromě toho lektor v zimním semestru vedl literárněvědné tutorium k dějinám české literatury 19. století a seminář českých, polských, ruských a ukrajinských reálií pro studenty magisterského studia. Celkem mu tedy bylo v zimním semestru přiděleno šestnáct hodin výuky.

K zimnímu semestru dříve patřil intenzivní kurz před zkouškou z *Češtiny 1*. Ten byl od r. 2022/23 zrušen, aby se uvolnila hodinová dotace pro studenty *Češtiny 3*. Zkoušky z *Češtiny 1* se poprvé konaly hned po posledním týdnu výuky. Jelikož mezi zkouškou po zimním semestru a kurzem *Čeština 2* v semestru letním leželo asi osm týdnů volna, domluvil se lektor se

studenty, že jim na dálku bude během této cézury k dispozici, aby mohli opakovat, psát texty a dostávat zpětnou vazbu, zkrátka aby nezapomněli svou češtinu. Tomuto cíli v některých dřívějších skupinách napomáhala i společná konverzace v programu Google Docs (viz článek v Krajinách češtiny 10), později studentský chatroom na platformě Discord a také pravidelné uveřejňování opakovacích cvičení a klíčů v půltýdenním rytmu. Někteří studenti využívali nabídky lépe a posílali ke korektuře své texty. Konverzace v Google Docs bohužel od doby distanční výuky a s ní spojeného nadbytku různých online platforem neláká. Místo toho jsme používali Google Docs jako virtuální prostor pro dodatečná cvičení, korektury textů apod.

V letním semestru navazoval kurz *Čeština 2* (tříkrát týdně) doprovázený tutoriem (jednou týdně). Stejně jako v minulých letech měl vyučující tutorium k semináři z lexikologie a slovtvorby. Mimo moduly a bez nutnosti skládat zkoušku se konal jeho literární seminář *Krise 20. století v české, polské a slovenské literatuře*. Poprvé se ujal semináře *Techniky vědecké práce*, který tvoří modul spolu s kurzy literárněvědných technik a metodologie kulturních studií. Tento seminář má za cíl studenty mj. seznámit se zásadami dobré vědecké praxe a připravit je na jejich první seminární práci. Celkem lektor v letním semestru vyučoval 14 hodin týdně.

Se stálou lektorkou Dagmar Žídkovou-Gunter jsme vytvořili a uskutečnili standardizovanou zkoušku pro certifikát UNlcert na úrovni A2. Jako přisedící se podílel i na zkouškách UNlcert na úrovních B1 a B2.

Počty studentů v předmětech:

V zimním semestru bylo do paralelních kurzů *Čeština 1* a ke zkoušce zapsáno 23 lidí, z toho lektorův kurz navštěvovalo 9 osob. V letním semestru bylo ke klasické zkoušce zapsáno 10 lidí, ke zkoušce pro Jazykové centrum 4 a k certifikátu UNlcert 2, celkem tedy 16 osob. Do kurzu *Čeština 2* chodilo 6 studentů (odpadli ti, kteří potřebovali do svého studijního plánu jen jeden semestr češtiny, např. studenti magisterského studia a studenti neslavistických oborů, naopak po roční přestávce přibyla již zmíněná studentka z Halle a přistoupil student, který měl zájem jen o jeden semestr češtiny, než odjede na studijní pobyt do Brna).

Do tutorií obecně chodí jen část studentů, kteří jsou zapsaní v příslušných modulech. Zatímco v řádných kurzech lektor pozoroval velkou disciplínu v docházce (která je na Lipské univerzitě striktně nepovinná) a mohl se spolehnout na pravidelnou účast téměř všech studentů, tutoria jsou zpravidla navštěvována jen těmi, kdo mají zvláštní zájem o předmět nebo se chtějí

intenzivněji připravovat na zkoušky. Např. v tutoriu k české literatuře se v zimním semestru počet účastníků pohyboval mezi 1-6 osobami.

Tutoria k *Češtině 3* se účastnilo kolem 7 lidí, z nich 3 s pravidelnou docházkou. Do tutoria k semináři z lexikologie chodily 3-4 osoby podle časových možností. Tutorium k *Úvodu do literární vědy* si oblíbili čtyři studenti, kteří nevynechali téměř jediné setkání. Nepravidelně se účastnilo dalších 12 osob. Seminář reálií navštěvovali 4 studenti magisterského studia.

V letním semestru se 4 studenti se železnou pravidelností účastnili literárního semináře *Krise 20. století* a 22 studentů bylo zapsáno do *Technik vědecké práce*; z nich zhruba 8-9 docházelo pravidelně, ostatní méně často.

Poměrně velký rozdíl mezi počty zapsaných studentů v jednotlivých předmětech je způsoben jevem, o kterém již bylo psáno: kromě kmenových studentů se výuky účastní i lidé z jiných oborů. *Čeština 1* ze zřejmých důvodů láká víc zájemců než předměty pro pokročilejší úroveň. Tutoria jsou určena primárně studentům slavistiky a mohou být sice navštěvována i neslavisty, ti si patrně raději vybírají klasické kurzy češtiny pro začátečníky než pokročilejší moduly, kde je třeba absolvovat i lingvistické semináře.

Výukové cíle v ČCJ podle SERR: v *Češtině 1* je cílem dosáhnout úrovně A1, v *Češtině 2* A2, v *Češtině 3* B1 (zde v bakalářských oborech klasická jazyková výuka končí); v *Češtině 4* v rámci magisterského studia (*Produkce mluvených a psaných textů*) je třeba oficiálně dosáhnout úrovně B2, ale pravidelně míváme studenty, kteří tuto úroveň fakticky převyšují.⁴

Spolupráce se stálou lektorkou Dagmar Žídkovou-Gunter je harmonická, jsme prakticky stále v kontaktu e-mailem, osobně a přes Zoom, koordinujeme výuku v začátečnických kurzech a připravujeme společně zkoušky. Společná domluva je o to důležitější, že se ve svých kurzech snažíme o přesahy mimo klasickou jazykovou výuku (spojování skupin, filmová řada, tvorba německých titulků k českým filmům).

III. Činnost nad rámec pracovních povinností, zapojení do aktivit institutu

Od počátku působení na lipském lektorátu se lektor snažil vyvíjet činnost nad rámec přidělených učebních povinností a zapojovat se do života ústavu. Kolektiv Ústavu slavistiky je

⁴ Popisy předmětů zde: <https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-slavistik/studium-1/studienangebot/vorlesungsverzeichnisse>

velmi soudržný, často se společně konzultují otázky výuky, skladby studijních programů, koordinace jednotlivých vyučujících v rámci modulů, mimovýukové činnosti apod.

Zpravidla nabízela dodatečná tutoria, určená primárně některým studentům, kteří neměli v rozvrhu místo na standardně pořádané tutorium, ale navštěvovaná i obzvláště motivovanými studenty. Dlužno poznamenat, že i když jsou tutoria považována „jen“ za doplněk výuky a jsou nepovinná, někteří studenti se jich rádi účastní každý týden.

Během zimního zkouškového období vyučující pro studenty připravoval dodatečná cvičení a klíče, aby jejich čeština ‚nezakrněla‘ během téměř dvouměsíční přestávky mezi koncem výuky v zimním semestru a začátkem semestru letního, a byl jim k dispozici, když potřebovali radu či korekturu textu. Udržování jazykových kompetencí pomáhaly i platformy pro komunikaci online: kolaborativní textové editory (v akademickém roce 2017/18 Firepad, v následujících letech Google Docs) a chatroom v aplikaci Discord. V případě Google Docs se jednalo o „nenáležitě“ využití programu, který obvykle slouží kolektivnímu vytváření textových souborů. V naší virtuální konverzaci se studenty však nešlo o vytváření ucelených souborů, nýbrž o průběžné přispívání, o částečnou simulaci spontánní konverzace, v níž je prostor i pro opravy chyb, vysvětlování jednotlivých jazykových problémů a příležitostné jazykové a kulturní exkurzy. V průběhu pandemie koronaviru bylo možné u studentů pozorovat odklon od této formy komunikace, zřejmě proto, že studenti trávili tolik času před počítačem a neměli zájem o další digitální náhražku skutečného setkávání. Google Docs se nám tedy stal spíše ‚interaktivní tabulí‘ a virtuální ‚učebnou‘, v níž studenti psali a navzájem porovnávali domácí úkoly a texty.

Touž platformu jsme s Dagmar Žídkovou-Gunter využili i při překladu titulků k filmům *Jára Cimrman, ležící, spící* (letní semestr 2018), *Rozpuštěný a vypuštěný* (letní semestry 2019 a 2020) a *Žert* (letní semestr 2021). České titulky, které musel lektor nejdříve z odposlechu přepsat a načasovat, studenti překládali samostatně do němčiny, jejich verze pak byly každý týden předmětem skupinové diskuse a z ní vzešla konečná verze dané repliky. První rok jsme nejdříve pracovali „postaru“ opakovaným přepisováním ve Wordu, posíláním e-mailů a tisknutím jednotlivých částí. Google Docs nám umožnil práci značně urychlit a všichni účastníci měli nejaktuálnější verzi titulků neustále k dispozici. Studenti překládali titulky online, mohli okamžitě porovnávat svou verzi s ostatními, konečné znění se pak také zapisovalo online. Nový systém umožnil eliminovat tisk a pracovat na laptotech a na počítači v seminární místnosti.

V následujících letních semestrech se nám zkušenosti s Google Docs vyplatily během distanční výuky. Titulky k Cimrmanovi jsme dokončili a promítli během začátku zimního semestru 2018. Projevil o ně zájem i Národní filmový archiv, touto dobou je už má k dispozici a může je případným zájemcům poskytnout. *Rozpuštěný a vypuštěný* bohužel nebyl vzhledem k množství textu dokončen. Zato *Žert* jsme po mnoha virtuálních setkáních ve svém volném čase dokončili a promítli v rámci filmové řady. I tyto titulky budou poskytnuty NFA.⁵

V roce 2022/23 jsme s kolegyní Žídkovou-Gunter navázali na tradici filmových řad, covidem přerušenu. Zimní filmovou řadu organizoval lektor (šlo o přehlídku děl Juraje Herze s názvem *Schöne Ungeheuer*, „Krásní netvoři“), letní filmovou řadu Dagmar Žídková-Gunter se svými studenty. K organizaci filmových večerů patří zajištění autorských práv, vytvoření plakátu a letáků, rezervace sálu, úvodní slovo, moderace diskuse po projekci.

V září 2022 jsme společně s kolegy z ústavu navštívili Gymnázium Friedricha Schillera v Pirně, abychom navázali spolupráci, nabídli tamním učitelům a studentům možnost seznámit se s lipským Ústavem slavistiky a přispěli k motivaci aspoň některých studentů vybrat si ke studiu právě Lipsko a pokud možno slavistiku. V letním semestru 2023 jsme uspořádali „pirnský den“ pro 12 studentů a jejich vyučující: ukázali jsme jim univerzitní kampus, sídlo ústavu, knihovnu, centrum města, vzali je do menzy a na ukázkou výuky, proběhla diskuse o možnostech studia apod. Do organizace se zapojili i naši studenti. Kromě pomocných prací a doprovázení se lektor podílel na představení ústavu, jazykové výuky a filmových řad.

V letním semestru byla pro studenty češtiny uspořádána *Chlebičkovou dílnu*. Přinesli jsme ingredience (vyučující přivezl originální suroviny z ČR) a pak jsme tvořili a mluvili česky a od tématu chlebičků se dostávali k dalším tématům.

V kurzu *Techniky vědecké práce* jsme pro Ústav amerikanistiky testovali novou platformu SHRIMP, která umožňuje vytvářet ze souborů PDF hypertext a využívat jej při výuce. Autorům platformy jsme se studenty poskytli zpětnou vazbu. Byl vytvořen krátký manuál pro psaní seminárních prací, který sjednocuje formální parametry a je k dispozici ostatním vyučujícím, kteří si jej mohou upravit podle svých představ. Se studenty jsme tento materiál aktualizovali. V květnu 2023 proběhlo pracovní setkání lektorů ČCJ v Německu, které se tentokrát konalo v Greifswaldu na tamní univerzitě a v Kruppově kolegiu. Bylo skvěle zorganizováno tamní

⁵ K práci s Google Docs viz 10. číslo Krajín češtiny (KČ); o titulcích k filmu *Jára Cimrman, ležící, spící* viz 11. číslo KČ.

lektorkou češtiny Ivanou Terš Čechovou a zaměřovalo se na možnosti dramapedagogiky. Bylo završeno improvizálním vystoupením pro veřejnost.

V kurzech *Čeština 1 a 2* jsme dosud používali řezenskou učebnici a cvičebnici *Tschechisch kommunikativ* (J. Maidlová, M. Nekula). Na Bohemicu v Řezně bylo rozhodnuto učebnici aktualizovat a všichni lektoři ČCJ v Německu byli požádáni o dodání připomínek ke stávající podobě učebnice; samozřejmě se lektor rád zapojil a pro autorku nové verze Kateřinu Šichovou vypracoval detailní posudek učebnice.

V uplynulých letech byl také zapojený do činnosti komise/pracovní skupiny, která se zabývala změnami v kurikulu magisterského studijního programu Slavistika.

Spolková země Sasko nabízí vysokoškolským učitelům různé možnosti didaktických školení, některá jsou organizována v rámci Lipské univerzity, další jsou v kompetencích jiných institucí (vysokých škol apod.). V covidových letech se značně rozšířila nabídka online workshopů a symposií; lektor se jí snažil co nejvíce využívat.

V zimním semestru 2022/23 absolvoval Semestrální metodický kurz k výuce češtiny ÚJOP, jehož výstupem je soubor pracovních listů vytvořených účastníky kurzu a zpřístupněný veřejnosti.

Samozřejmě se také účastnil akcí ústavu, přednášek hostujících profesorů (i v roli moderátora), informačních schůzek se stipendisty atd. Studentům je stále k dispozici, když potřebují poradit, doporučit studijní materiál, provést korekturu či dovézt z ČR knihy.

Vytvořil nové, modernější, uživatelsky příjemnější a reprezentativnější internetové stránky pro studenty, na nichž se původně uveřejňoval učební materiály a domácí úkoly, ale nyní, kdy se využívá plně platforma Moodle, tam spíše informuje o aktuálních akcích a termínech, k dispozici jsou odkazy na lingvistické databáze, seznam knih na lektorátu apod. Aby studentům aspoň trochu vynahradil, že kvůli pandemii neměli dost kontaktu s českým jazykovým prostředím a nemohli cestovat do ČR, přidal na stránky blog, v němž píše česky i německy o tématech spojených s českým jazykem a kulturou a kde jsou vítány i příspěvky studentů, a malého průvodce po Praze pro ty, kteří se chystají na zahraniční pobyt.

<http://bohemistika.weebly.com>

IV. Pracovní podmínky, vybavenost pracoviště

Většina výuky probíhá v ‚původním‘ univerzitním areálu v centru města. Uvozovky jsou uvedeny proto, že ze staré univerzitní budovy po 2. světové válce a demolicích roku 1968

nezůstalo nic než jeden portál. Univerzitní kampus má stále víceméně půdorys někdejšího kláštera, v jehož zdech univerzita po staletí působila, ale dnešní budovy pocházejí částečně ze 70. let, částečně z doby popřevratové. V tzv. Neues Seminargebäude (NSG) jsou k dispozici poměrně spartánsky zařízené učebny, některé vybavené interaktivní tabulí, některé počítačem a projektorem, zhruba polovina má mikrofony a kamery pro hybridní výuku. V Hörsaalgebäude je možné zamluvit místnosti lépe vybavené technikou, ale s horším komfortem pro studenty. Tam zpravidla probíhá filmová řada. V Augusteu se nacházejí multimediální místnosti, využívané např. při překladových cvičeních. Při přípravě rozvrhu není přese všechnu snahu sekretariátu vždy možné zohlednit všechna přání vyučujícího ohledně vybavenosti učebny, takže průběh a formát výuky je do jisté míry dán rozdíly mezi technickými prostředky, které jsou v přidělené učebně k dispozici. Institut nemá trvale rezervované místnosti, takže není možné zřídit např. „češtinářskou“ učebnu, v níž by visely mapy, fotografie, gramatické přehledy atd.

Samotný institut se nachází v nové budově Geisteswissenschaftliches Zentrum (GWZ) asi 15 až 20 minut chůze od centra, v tzv. Hudební čtvrti, naproti univerzitní knihovně. V prostorech institutu se nachází jedna učebna, která se využívá pro různé akce i pro výuku. V přízemí je jeden větší přednáškový sál. Český lektor sídlí od letního semestru 2023 v doktorandské místnosti, kde má k dispozici psací stůl, počítač, dostatek regálů pro knihovnu lektorátu; tiskárna je společná pro všechny. O zařízení místnosti jsme se museli s doktorandkami postarat sami, znamenalo to v průběhu semestru objednat odvoz nefunkčního nábytku, spolu se správcem dopravit nový nábytek do místnosti, přestěhovat knihovnu.

Univerzitní knihovna Albertina je umístěna v impozantní stavbě z konce 19. století, byla značně poškozena bombardováním za 2. sv. války, ale v nedávných letech rekonstruována (získala za to i ocenění), a vládne v ní příjemně neformální režim: člověk neprochází vrátnicí, nelegitimuje se, nemusí si odkládat věci a může si vybírat knihy i z „otevřeného skladu“. Oddělení slavistiky se bohužel nachází v těsných, odlehlých prostorech v mezipatře, do kterých není bezbariérový přístup.

Z nutnosti přecházet mezi GWZ a NSG vyplývají různé praktické důsledky: přestávky jsou sice dost dlouhé na to, aby člověk stihl dojít z jedné budovy do druhé, ale není vždy dost dobře možné zdržet se se studenty po vyučování déle než pár minut. Zároveň relativní „odlehlost“ institutu od míst, kde studenti tráví nejvíc času, demotivuje většinu studentů, pokud jde

o návštěvnost konzultačních hodin: raději s učiteli mluví o přestávkách v NSG či píšou e-maily. Výukové materiály, počítač, přehrávač apod. je nutné přinášet a odnášet, v učebnách nelze nic zamknout. To nejsou stížnosti, jen fakta, se kterými je nutno počítat. Naštěstí si vyučující mohou v seminární budově (zdarma) pronajmout malou skříňku; lektor v ní mívá zpravidla přehrávač zapůjčený DZS a různé názorné pomůcky pro češtináře-začátečníky. V NSG se také nacházela mediatéka, v níž bylo možné zásobit se psacími potřebami a půjčit si důležitá elektronická zařízení. Od letního semestru 2019 však mediatéka nefunguje, technické vybavení se nepůjčuje a fixy na whiteboard si vyučující mají kupovat sami. Pomoc s obsluhou techniky v místnostech je naštěstí rychlá, v každé místnosti visí cedulka s kontaktem na technika a případné problémy jsou řešeny v řádu minut.

V areálu jsou rozmístěny počítačové učebny a kopírky. Technický stav kopírek není dobrý a servis je pomalý, jde o přístroje soukromé firmy. Počítače lze používat se stejnými hesly jako v pracovně, ale soubory jsou uloženy jen v daném počítači, takže např. po přihlášení v počítačovém sále č. 1 se dostanete k určitým souborům, po přihlášení k počítači v pracovně zase k jiným. Obecně v oblasti IT nepanuje v Lipsku jednotný systém: pracovník dostane několik uživatelských jmen (pro svůj počítač, pro Moodle, pro e-mail...), program pro správu předmětů a zapisování známek AlmaWeb není propojený s e-mailovým klientem (a není totožný s programem, který pro zapisování předmětů a zkoušek používají studenti), sdělení rektorátu lze číst jen v univerzitní síti atd. Ve všech budovách se lze přihlásit k síti Eduroam, způsob přihlášení se však liší podle operačního systému a koncového zařízení a Eduroam nemá všude stabilní signál. Od minulého roku je naštěstí propojen AlmaWeb a Moodle, takže lze jednoduchou procedurou vytvořit kurz v Moodle na základě dat z AlmaWebu.

Kopírovat je možné na různých místech, platí stále táž karta, na některé kopírky lze posílat dokumenty přímo z počítače. Papír k tisku je přidělován podle potřeby, na kopírování není stanoven limit. I v průběhu semestru si lektor vždy mohl zamluvit učebny např. pro filmové projekce nebo neoficiálně vypsané tutorium. Institut ochotně proplácí náklady na tisk plakátů k filmové řadě. Vcelku jsou tedy podmínky k práci velkorysé. Příjemné pro pracovníky i studenty je také umístění obou pracovišť: kampus v centru města, institut v krásně zachované Hudební čtvrti plné historizující architektury a zeleně, několik kroků od knihovny.

Především však panuje v Ústavu slavistiky příjemná, kolegiální atmosféra, mohu se kdykoli obrátit na kolegy a nadřízené o pomoc či radu, také studentům se vychází všemožně vstříc. O udržení zahraničního lektorátu je velký zájem.

V. Lektorát za časů covidu

Po třech semestrech distanční výuky a dvou hybridních semestrech byl rok 2022/23 plně prezenční; online a hybridní výuka zůstaly jako alternativy. Některé učebny byly od podzimu 2020 vybavovány technikou pro hybridní výuku, aby se studenti mohli vyučování účastnit na místě i z domova přes počítač. Univerzita pokračovala i v následujícím roce v pořizování techniky a školení zaměstnanců. Všechny učebny v NSG jsou dnes vybaveny počítači a projektory nebo interaktivními tabulemi.

Během prvních covidových semestrů platila „časově posunutá výuka“ oficiálně jako základní formát, tj. vyučující mohli vyučování pojmout vlastně jako běžné dálkové studium (materiály zpřístupněny online, studenti se měli připravovat ve svém čase podle vlastních možností, skupinové vyučování přes Skype/Zoom apod. bylo na dobré vůli vyučujícího). Tento formát, který měl zajistit, že výuka bude zajištěna i při nedostatečném technickém zázemí, slabém internetu, zdravotních potížích atd., vytvořil jisté minimum, na němž bylo možné stavět. Všichni pracovníci Ústavu slavistiky dobrou vůli měli a rozhodli se učit ‚doopravdy‘, v plném rozsahu synchronně. Setkalo se to s kladnou odezvou ze strany studentů, a to nejen v závěrečné evaluaci, ale i během semestru, kdy nám někteří studenti spontánně projevovali vděk a oceňovali naše nasazení ve srovnání s přístupem jiných institutů.

Od zimního semestru 2021/22 byla za standard pokládána naopak prezenční výuka, a to i v době silné vlny v lednu 2022, kdy jiné vysoké školy v Sasku opět přešly na distanční výuku. Rozhodnutí rektorátu zůstat při prezenční výuce vzbudilo velké vášně (souhlasné i nesouhlasné) mezi studenty a zaměstnanci. Přitom týden před Vánoci a týden po Vánocích byla univerzita zavřená a vyučování výjimečně probíhalo online – mnoho lidí pak nemohlo pochopit, proč se Lipská univerzita vrací k prezenční výuce na několik málo zbývajících týdnů před koncem semestru zrovna v době, kdy vlna covidu vrcholila. Hybridní forma výuky nebyla zcela přijata. Zatímco někteří studenti oceňovali, že během lednové vlny mohou zůstat doma a nepřijdou o synchronní vyučování, jiní kritizovali nedostatečnou kvalitu obrazu a zvuku a vyučující se potýkali s didaktickými obtížemi, které hybridní výuka způsobuje.

V letním semestru se ve všech učebnách objevily panely v ‚korporátních‘ barvách univerzity, které zlepšily akustiku místností. Celý semestr se učilo prezenčně. Technické problémy byly odstraněny. Jelikož lektor onemocněl covidem na přelomu zkouškového období a letního semestru, učil online v intenzivním kurzu před klauzurou z *Češtiny 1* i první týden v letním semestru. Ukázalo se, že krátké distanční fáze mohou přinést zajímavé zpestření. Bylo možné využít zkušeností z uplynulých semestrů, používat metody a platformy, které se osvědčily v distančním vyučování, např. Google Docs, Google Forms a Jamboard, a pak se zase vrátit ke klasické prezenční výuce.

Postřehy ohledně učebních metod a využívaných médií vyučující od studentů sbíral od začátku semestru. Chtěl se průběžně přesvědčovat o jejich efektivitě a případně reagovat na výhrady obměnou stylu práce. Potvrdilo se, co věděl ze svých didaktických školení, že různorodost metod by neměla být přehnaná. Studenti potřebují vybočení z rutiny, ale neměli by být během semestru neustále nuceni zvykat si na nová média a platformy.

Moodle byl nadále základním médiem výuky i komunikace směrem ke studentům. Do Moodle lektor dával nejen všechny materiály, informace a komentáře, ale i odkazy na média, se kterými se v dané fázi výuky pracovalo.

Pro výuku ‚tváří v tvář‘ nejčastěji využíval Zoom, který se ukázal mnohem stabilnější a akusticky vhodnější než BigBlueButton. Zoom a BBB mají také funkci tabule (Zoom nikoli, pokud je využíván v internetovém prohlížeči; BBB je podle mě přehlednější a intuitivnější, a navíc má v sobě zabudovaný malý kolaborativní editor, „sdílené poznámky“), ale více funkcí nabízí Google Docs a navíc v něm je možné navazovat na starší aktivity.

Zkoušky se v r. 2022/23 konaly prezenčně. Výsledky byly dobré a srovnatelné s covidovými i předcovidovými roky, což je dobrá zpráva. Pozitivní byla ostatně i evaluace provedená po kurzu *Čeština 2*, v níž si studenti opět pochvalovali různorodost metod, dostatek příležitostí k mluvení a autentický jazyk.

Střídání forem výuky, částečně vynucené okolnostmi, částečně dobrovolné, se tedy neodrazilo negativně na zvládnutí předepsaného učiva. K pozitivům hybridního vyučování patří usnadnění účasti některým studentům, kteří by v případě prezenční výuky nemohli z praktických nebo zdravotních důvodů docházet do všech předmětů, o které mají zájem. Mezi negativy distanční i hybridní výuky je třeba jmenovat posílení frontálnosti a nižší zapojení studentů, kteří se účastní distančně a nemají funkční kameru. I z těchto důvodů lektor uvítal, že v r. 2022/23 bylo

možné hybridní výuku minimalizovat. Studentům, kteří ho požádali, aby se směli účastnit vyučování distančně, samozřejmě vyhověl, takže některé semináře proběhly hybridně. Jazykové výuky, kterou hybridní formát nejvíc poznamenává, se to naštěstí netýkalo.

Se všemi potenciálními riziky distanční a hybridní výuky bylo nutné počítat a přizpůsobit jim styl výuky. Podle výsledků zkoušek i zpětné vazby studentů to dopadlo dobře.

Olomouc 31. července 2023

Mgr. Ctirad Sedlák

Schöne Ungeheuer

BIZARRE WELTEN VON JURAJ HERZ

Plakát k filmové řadě v zimním semestru 2022

Setkání se studenty z Pirny, červen 2023

